

СОЦІОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІТИЧНИХ, ПРАВОВИХ ТА СУСПІЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ

Аль-Зубейді Рагед Самір, Нагорняк Ольга Анатоліївна
студентки 2-го курсу факультету психології, політології та соціології
Національного університету «Одеська юридична академія»

БУЛІНГ ЯК СОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ У ШКОЛІ

На сьогоднішній день у нашому суспільстві під час соціалізації підлітки стикаються з низкою проблем, і однією з таких проблем є проблема булінгу в школі. Вчені психологи та педагоги відносять булінг до розряду найактуальнішої проблеми сучасного суспільства, серед неповнолітніх.

Булінг – це соціальне явище, характерне найчастіше організованим дитячим колективам, переважно у школі. Багато дослідників пояснюють це насамперед тим, що школа – це універсальна арена, де діти виплескують накопичені вдома негативні імпульси. У класі між дітьми складаються певні рольові відносини, зазвичай це «лідер-ізгой». Додатковим фактором, що сприяє виникненню та розвитку булінгу в школі, є нездатність, а в деяких випадках і небажання вчителів вирішувати цю проблему [1].

Кожна людина – це особистість, яка заслуговує на шанобливе ставлення до себе з боку оточуючих її людей. Ця повага починається з гідного відношення оточуючих до людини. Самоповага є невід’ємною рисою особистості, вона бере свій початок із наймолодшого віку, тому дуже важливо, щоб діти росли та розвивалися у доброзичливій атмосфері, атмосфері поваги. У формуванні самооцінки та самоповаги важливу роль відіграє не лише сім’я, а й оточуючі однолітки. Дружні стосунки та взаєморозуміння з однолітками є важливим компонентом благополучного розвитку дитини та формування у неї адекватної самооцінки.

Проблема шкільного насильства виникла вже на початку ХХ ст., у 1905 р. К. Дьюкс вперше опублікував свою роботу на цю тему. Перші

систематичні дослідження проблеми булінгу провели скандинавські дослідники: Д. Олвеус, П. П. Хайнеман, А. Пікас, Е. Роланд. Вони розробили концепцію булінгу – (bullying від англ. bully – хуліган), визначивши його як утиск, дискримінацію та цькування [9].

Надалі ця проблема зацікавила британських учених – В. Т. Ортона, Д. А. Лейна, Д. П. Таттума, Е. Мунта. Таттум розумів під булінгом особливий вид насильства, коли людина тривалий час нападає фізично, або іншій людині, слабкій і безсилій, для того, щоб людина відчувала себе ізольованою, наляканою, позбавленою свободи у діях.

У своїх дослідженнях Д. Лейн спирався на роботи Е. Роланда і дав таке визначення булінгу: цькування, що є насильством, яке може носити як короточасний, так і тривалий характер, може бути фізичним або психічним, і проявляється щодо індивіда або групи людей, не здатних захистити себе в ситуації, що склалася [3].

Визначаючи булінг як ситуацію П. К. Сміт та І. Уїтні, вказують конкретні приклади цькування, такі як погрози, побиття та стусани, замикання в кімнаті, відправлення жаклих повідомлень, відмова у комунікації з людиною. Вивчаючи проблему булінгу в шкільному середовищі вони дійшли висновку, що булінг – це дії, що піддаються спостереженню, що мають місце у спілкуванні між молодими людьми в школі, які є причиною появи почуття образи або стресу [2].

Булінг підриває у жертви впевненість у собі, руйнує здоров'я, самоповагу та людську гідність. Виникає булінг-структура, яка є соціальною системою, що включає кривдника (переслідувача), жертву (постраждалого) та свідків. Ситуація булінгу ніколи не припиняється сама по собі, завжди потрібно надати допомогу та захист жертві, ініціатору булінгу та свідкам.

Д. Ольвіс говорить про те, що «кривдники» – це індивіди, які мають високий потенціал загальної агресивності. Вони виявляють агресивну поведінку не лише по відношенню до жертв, але також «нападають» на вчителів та рідних. У «кривдників» спостерігається недолік у прояві емпатії до «жертв» та висока потреба у домінуванні над іншими. Вони відчують себе успішними і самовпевненими і відчують сильне бажання керувати іншими дітьми та отримувати задоволення від їхнього підпорядкування [5].

Різні вчені розуміють булінг як цькування, терор, насильство, модель поведінки, агресію, стереотип взаємодії, ситуацію тощо. Незважаючи на те, що ще немає єдиного чіткого визначення даного по-

няття, всі вчені сходяться в тому, що булінг є цькуванням на протязі тривалого часу. Дослідники також наголосили, що булінг має фізичні та психологічні прояви.

Актуальність проблеми профілактики булінгу, як соціального явища, полягає в тому, що так і не створені універсальні способи боротьби з даною проблемою в школах, багато викладачів не помічають або не хочуть помічати цькування серед підлітків, через це вчасно не надається необхідна підтримка та допомога як «жертвам», так і «кривдникам». Булінг починає набувати нових форм, все частіше психологічне насильство відбувається в Інтернеті – так званий кібербулінг. Сучасним підліткам, що є «жертвами» булінгу, складніше уникати ситуацій цькування, що негативно позначається на їхньому психологічному стані і може мати наслідки в дорослому житті.

Запобігання випадкам цькування серед однолітків є найважливішим завданням, оскільки жорстоке поводження з дитиною неминуче призводить до негативних наслідків. Проблема булінгу ускладнюється тим, що булінг може мати прихований характер і завжди є систематично повторюваним явищем, що ускладнює роботу вчителів та психологів і вимагає від них знань індивідуально-особистісних особливостей учнів, особливих навичок та підготовки.

Список використаних джерел

1. Глазман О. Л. Психологічні особливості учасників булінгу. 2009. № 105. С. 159-165.
2. Кривцова С. В. Булінг у школі VS згуртованість небайдужих. URL:<https://flatik.ru/s-v-krivcova-bulling-v-shkole-vs-splochennost-neravnodushnih>
3. Лейн Д. А. Шкільне цькування (булінг). Дитяча та підліткова психотерапія (за ред. Д. Лейна та Е. Міллера). СПб., 2001.
4. Кон І. С. Що таке булінг та як з ним боротися?. «Сім'я та школа», 2006. № 11. С. 15-18.
5. Arora C. M. J. Measuring bullying with the life in School checklist. *Patoral Care in Education*. 1994. № 12. P. 11-15
6. Besag V. E. Bullies and Victims in Schools, Milton Keynes: Open University Press. 1989.
7. Champion Kelly, Vernberg Eric, Shipman Kimberly. Nonbullying victims of bullies: Aggression, social skills, and friendship characteristics. *Applied Developmental Psychology*. 2003. № 24. P. 535-551.

8. Dodge K. A. The structure and function of reactive and proactive aggression / In D. J. Pepler, K. H. Rubin (Eds.). The development and treatment of childhood aggression. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum, 1991. P. 201-216.

9. Hazler R. J. Breaking the cycle of violence: interventions for bullying and victimization. Washington, DC: Accelerated Development. 1996. P. 131.

10. Rigby K. Effects of peer victimization in schools and perceived social support on adolescent well-being. *Journal of Adolescence*. 2000. № 23. P. 57-68.

Науковий керівник: к.політ.н., доцент Каретна О. О.

Гелета Еміль Вадимович

*студент 2-го курсу факультету психології, політології та соціології
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ФЕНОМЕН ЗБРОЇ В КОНТЕКСТІ СОЦІОЛОГІЧНОГО ЗНАННЯ

Тема зброї завжди цікавила соціологів, починаючи з елементарних побутових ножів та сокир, закінчуючи бойовою вогнепальною зброєю та зброєю масового ураження.

У соціологів немає чіткої мови опису, яка б дала відповідь на те, чим є зброя в принципі. На відміну від антропологів, які розуміють зброю як черговий компенсаторний механізм, продовження тіла. Поширена думка, що людина – просто слаба тварина, виправдовується тим, що людина досить погано пристосована до навколишнього середовища, що, в свою чергу, стимулювало до появи компенсаторних механізмів, починаючи від самозахисту, і закінчуючи такими складними механізмами, як суспільство.

Крім того, ці механізми свого часу виключили людиноподібних приматів з порядку природного відбору, ця антропологічна логіка мислення в кінцевому підсумку наводить дослідників, у тому числі соціологів до того, що зброя за визначенням є деяким продовженням людського тіла. Наприклад, у Маршала Маклюєна бачимо міркування про те, що лук – це продовження руки, а вогнепальна зброя – продовження ока і тому лише ті, хто соціалізується у письмовій культурі, можуть добре стріляти з рушниць [3]. Однак ця логіка не соціологічна, а антропологічна і виходить з того, що є деяка